STRUČNI ČLANCI – PROFESSIONAL PAPERS
UDK 630* 902.1 + 648 + 156

Šumarski list br. 7–8, CXXXII (2008), 355-361

JOSIP ETTINGER – PRVI HRVATSKI ZOOLOG

JOSIP ETTINGER – THE FIRST CROATIAN ZOOLOGIST

Alojzije FRKOVIĆ*

SAŽETAK: Prigodom 100. obljetnice smrti, u članku je dan prikaz života i rada šumarskog stručnjaka i publicista Josipa Ettingera (Nova Gradiška, 20. 11. 1801. – Zagreb, 4. 2. 1908.), jednog od naših prvih zoologa, dendrologa i ornitologa. Završivši šumarske nauke u Mariabrunnu, veći dio svoga radnog vijeka proveo je službujući u Srijemu i bjelovarsko-križevačkom kraju, izučavajući izvornu floru i faunu, skupljajući muzejski materijal za Zemaljski zoološki muzej u Zagrebu i dendrološku zbirku Hrvatsko-slavonskog šumarskog društva. Posebno izučavajući ptičji svijet Obedske bare, svojim radom "Der Syrmische Sumpf Obedska bara und seine Vogelwelt" (Beč 1857) pobudio je interes stranih i domaćih ornitologa za ovaj ptičji rezervat. Svojom prvom knjigom iz oblasti lovstva "Sriemsko-slavonsko-hrvatske divlje životinje, zvieri i ptice" (Zemun 1857) prvi je opisanim životinjama, uz latinsko i njemačko ime, nadijelio i hrvatsko ime, postavivši tako temelje našega narodnog nazivlja životinja. U suradnji s Ljudevitom Vukotinovićem (JAZU) objavljuje njihov zajednički rad o formama roda Quercus. Njegovo djelovanje na stručnom publicističkom radu dolazi posebice do izražaja u Zagrebu nakon umirovljenja, kada potporom Hrvatsko-slavonskog šumarskog društva objavljuje više knjiga i poučnika iz oblasti šumarstva i lovstva, od kojih se u radu posebno ističu: Hrvatski lovdžija, Registar pisaca i članaka Šumarskog lista i Hrvatski-šumarski leksikon.

Ključne riječi: Josip Ettinger, Obedska bara, ornitologija, hrastovi županije bjelovarske, narodna imena životinja.

UVOD – Introduction

Prije više od jednog stoljeća, uglednog šumarskog i lovnog stručnjaka Josipa Ettingera, nakon izlaska iz tiska njegove prve knjige "*Sriemsko-slavonsko-hrvatske divlje životinje, zvieri i ptice"* 1857. g., Spiridion Brusina[1] naziva prvim hrvatskim zoologom, a samu knjigu "porođajem hrvatske zoološke književnosti". Objavom toga djela Hirtz (1908) ga proglašuje piscem prve zoološke radnje na hrvatskom jeziku. Surađujući već tada kao šumarski stručnjak sa zagrebačkim Zemaljskim zoološkim muzejom, Ettinger je "jedan od prvih i ustrajnih pobornika na polju znanstvenog rada na proučavanju domaćeg životinjskog svijeta" (Finka 1957). Ne samo da je u spomenutoj knjizi, uz *Lovstvo* Frana Ž. Kesterčaneka, našem prvom lovačkom priručniku, u kojemu je detaljno opisao 26 izvornih "živina" iliti "divljih zvieri" i 223 vrste ptica, nego im je uz latinsko i njemačko ime nadijelio i domaće, uzevši ga "iz ustah našeg puka", udarivši tako temelje narodnog nazivlja životinja. Nimalo manje značenje ne zaslužuje ni njegovo odlučno suzbijanje praznovjerja koje je bilo jako rašireno kada su u pitanju divlje životinje, pa već "u ono mračno doba pomaže širenju naučne misli" (Finka 1957). Uz *"Sriemsko-*

* Alojzije Frković, dipl. ing. šum., um. savjetnik za lovstvo Direkcije Hrvatskih šuma d.o.o., 51 000 Rijeka, Kvarnerska 43

[1] Spiridion Brusina (1845–1908), sveuč. prof. zoologije, član JAZU, prvi ravnatelj Zoološkog muzeja u Zagrebu. Osnivač Hrvatskog prirodoslovnog društva i urednik njegova Glasnika. Uz istraživanje faune Jadranskog mora bavio se ornitologijom, skupljajući muzejski materijal. Prvi u Hrvatskoj promiče evolucijske ideje C. Darwina. Objavio velik broj znanstvenih i stručnih radova.

slavonsko-hrvatske divlje životinje…", kao svoj prvijenac, Ettinger je u svojoj zreloj dobi za boravka u Zagrebu objavio više knjiga i poučnika te stručnih i znanstvenih rasprava, neumorno surađujući u našem staleškom glasilu zbog čega mu "u hrvatskoj šumarskoj kao i u lovačkoj literaturi pripada vazda odlično mjesto i trajni spomen". Stoga, prigodom 100. obljetnice njegove smrti valja se prisjetiti života , rada i stvaranja ovog neumornog trudbenika "rodoljuba skroz na skroz, šumara u pravom smislu te riječi", kako je predstavljen u nekrologu objavljenom ravno prije jednog stoljeća u *Šumarskom listu.*

POLAZNIK ŠUMARSKE ŠKOLE U MARIABRUNNU RADNI VIJEK PROVEO U SRIJEMU, BJELOVARU I ZAGREBU

After finishing the School of Forestry in Mariabrunn, he spent his working life in Srijem, Bjelovar and Zagreb

Josip Ettinger rodio se 20. studenog 1801. g. u Novoj Gradiški u obitelji Ettinger, oca kolarskog obrtnika i majke Marije r. Karlović, kućanice. Pradjed, rođeni Čeh, potječe iz Wurtemberške, odakle je stigao u tadašnju hrvatsku Vojnu krajinu kao topnik s njemačkom vojskom. Osnovnu školu pohađao je u rodnoj Novoj Gradiški, a gimnaziju u Požegi i Zagrebu. Kako je od malih nogu u njemu tinjala ljubav spram šumarskog poziva, nakon nepunu godinu dana praktičnog rada u šumarstvu kod šumara Franje Kedačića, zaslugom vicebana Z. Markovića, pozitivno mu bijaše riješena molba o dodjeli "krajiške štipendije", te se mladi Ettinger 1846. g. upisuje na tada znano Šumarsko učilište u Mariabrunnu kod Beča. Okončavši trogodišnji studij 1848. g. ne vraća se u domovinu, već prima službu u Šumskoj upravi u Bečkom Novom Mjestu, gdje uz ostala potrebna znanja iz šumarstva uči zanat o prepariranju životinja. Dodijeljen nadlovcu M. Gillonu sve ga više zaokuplja lov, te već sljedeće godine uspješno polaže stručni šumarsko-lovački ispit. Nostalgija za rodnim krajem sili ga da se 1850.g vrati u domovinu. Prvo mjesto kao šumarski vježbenik dobiva kod Krajiške šumske uprave u Kovilju, gdje ostaje punih pet godina (1850–1855), da bi stekavši potrebna praktička znanja u svojstvu šumarnika bio premješten u Titel i Srijemsku Mitrovicu. Za boravka u Titelu osniva obitelj, oženivši se Amalijom r. Berndt. Državni šumarski ispit za vođenje šumskog gospodarstva polaže u Temišvaru, a kao nadšumar 1866. g. dobiva mjesto šefa Šumske uprave u Bjelovaru. Tu ostaje puno jedno desetljeće, sve do 1872. kada dolazi do razvojačenja bivše varaždinsko-križevačke krajiške pukovnije i kad za trajno odlazi u Zagreb. Iako je tu, s obzirom na već stečenu stručnu reputaciju, očekivao neko solidnije i odgovornije radno mjesto, privremeno se zapošljava kod Financijskog ravnateljstva na funkciju financijskog izvjestitelja, da bi 1875. g. definitivno primio službu kr. katastarskog šumarskog nadzornika u novo osnovanom Kr. Katastarskom ravnateljstvu, s kojega radnog mjesta 1886. g. odlazi u zasluženu mirovinu. Živeći kao umirovljenik još gotovo četiri desetljeća, Ettinger ne miruje. Usporedo sa svojim plodnim publicističkim radom redovni je član Upravnog odbora Hrvatskog šumarskog društva (HŠD) i jedan od njegovih suobnovitelja (1876), član stručnog povjerenstva za provedbu državnih šumarskih ispita, dugogodišnji šumarski vještak za šumarstvo i lovstvo. Dočekavši punih 86 godina života, umro je u Zagrebu u Kliničkoj bolnici "Sestre milosrdnice" 4.

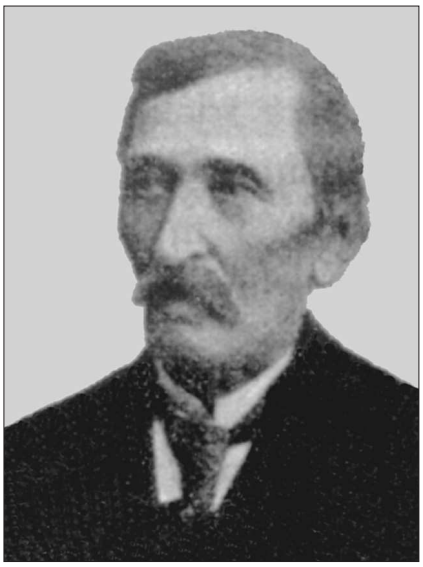

Slika 1. Josip Ettinger (1801–1908), šumar i zoolog

Figure 1 Josip Ettinger (1801–1908), forester and zoologist

Popis radnja istoga pisca.

Sriemsko-slavonsko-hrvatske divlje životinje, zvieri i ptice. Zemun 1857. Ima 2o3 str.

Der syrmische Sumpf Obedska bara und seine Vogelwelt. (Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien, VII. Bnd. Wien 1857.), takodjer i napose štampano u Zemunu 1858., 16 str.

Forst und Jagdkalender für die Militärgrenze, mit Abbildungen. Semlin, 1859., ima 99 str.

Šumsko grmlje i drveće u Hrvatskoj i Slavoniji i 7 litogr. tabla, nagradilo hrvatsko-slavonsko šumarsko družtvo, u Zagrebu 1890., 193 str.

Registar pisaca i članaka šumarskog lista, organa hrvatsko-slavonskoga šumarskog družtva, od g. 1877—1890. U Zagrebu, 1891., 87 str.

Hrvatski lovdžija, priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova sa 5 litogr. tabla, u Zagrebu, 1897., 286 str.

Katekizam za lugare i one, koji se žele lugarskom izpitu podvrći. U Zagrebu, 1897., 46 str.

Šumarsko-lovački leksikon. U Zagrebu, 1898. 440 str.

Slika 2. Važnija šumarska i lovačka djela Josipa Ettingera s naznakom mjesta i godine izlaženja te obima (broja stranica)

Figure 2 Some important forestry and hunting works of Josip Ettinger with the place and year of publication, as well as the size (number of pages)

veljače 1908. "Službujući toliki niz godina kao šumar i nadšumar po raznim krajevima bivše slavonske i hrvatske vojne krajine", stoji u nekrologu objavljenom u *Šumarskom listu* iste godine, "a kasnije i opet kao katastarski šumarski nadzornik za cielo civilno područje Hrvatske i Slavonije, Ettinger je imao najljepšu priliku upoznati se podrobno sa našim šumsko-gospodarskim prilikama, pak se može reći, da je bio i jedan od onih riedkih šumara, koji naše šumske prilike točno poznavahu u svem kolikom obsegu i pogledu".

OBEDSKA BARA – PTIČJI RAJ – Obedska Bara – Paradise for Birds

Iako Ettingerovim trajnim dolaskom u Zagreb zapravo počinje njegovo djelovanje "na polju hrvatske šumarske (i lovačke, op. A. F.) knjige", vratit ćemo se vremenu njegova ranog službovanja u Srijemu, posebno u Srijemskoj Mitrovici, gdje je, sam ili u društvu uglednih mahom stranih prirodoslovaca i istraživača, opetovano obilazio i izučavao biljni i životinjski svijet ove povijesno-geografske pokrajine istočne Hrvatske i jugozapadne Vojvodine. Uz Frušku goru, za oko mu je zapela Obedska bara i njen bogat ptičji svijet, marljivo sakupljajući uzorke za zemaljski zoološki muzej dulji niz godina. Tu njegovu aktivnost novčano je podupirala i Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (danas HAZU), s pravom ga uvrstivši u ono malo pio-

Slika 3. Ornitološki rezervat Obedska bara u Srijemu, čiji je ptičji svijet prvi predstavio Josip Ettinger
Figure 3 Ornithological reserve Obedska Bara in Srijem, whose bird world was first presented by Josip Ettinger

nira suosnivača ove naše značajne zoološke ustanove. Ettinger je posebno prisnu suradnju uspostavio s tadašnjim kustosom Zoološkog muzeja u Beču T. Zelebo-rom, koji se nije mogao nadiviti Obedskoj bari, tom "čudovištu prirode i bogatom ptičjem svijetu"[2]. Ne čudi stoga da je njegov prvijenac *Sriemsko-slavonsko-hrvatske divlje životinje, zvieri i ptice* uistinu knjiga povijesne i znanstvene vrijednosti, temeljena na viđenom i izučenom. Iz tog vremena od posebnog značenja za svjetsku znanost je njegova studija *Der Syrmische Sumpf "Obedska bara" und seine Vogelwelt,* tiskana prvi put 1857. g. u bečkom *Mitheilungen der zool. Bot. Geellchaf,* a dvije godine kasnije u njegovu kalendaru *Forst und Jagdkalender fur die Militargrenze za 1859. g.* Ovim djelom, kojim je Ettinger prvi u nas upoznao vodeće znanstvenike starog kontinenta, posebno ornitologe, "sa ptičjim svietom ove bare", taj je lokalitet malo zatim dobio laskavo ime "eldorado ornitologije."

ISTRAŽIVANJE HRASTOVA – Studying Oaks

Kako je Josip Ettinger bio ponajprije šumarski stručnjak, veliku je pozornost posvećivao i izučavanju šumskog pokrova, drveća i grmlja, posebice "gorostasnim i raznovrsnim hrastovih". Zahvaljujući razumijevanju njegovih pretpostavljenih, posebno neposredno nadređenog krajiškog pukovnika u Mitrovici, koji je, uvažavajući njegov znanstveni "rad i mar", dao mu "skroz slobodne ruke u pogledu tih istraživanja". Za Ettingera je bila posebno plodna 1866. g. kada je, zadužen za postavu izložbenog prostora Krajiške državne šumske uprave na Šumarsko-gospodarskoj izložbi u Beču iste godine, prikupio velik broj izložaka. "Iz prašume bivše Vojne krajine izloženo bi tako gorostasnog debelog hrašća i drugog drveća, kakovih već poslije na nijednoj kasnijoj izložbi iz naših šuma nije bilo izloženo, a niti će u buduće već izložiti moći", zadovoljno je rezimirao uspjeh nastupa svoje uprave. Pozabavivši se u svojim istraživanjima, posebno hrastovima, usporedo s premještajem u Bjelovar marljivi nadšumar počeo je po šumama bivše varaždinsko-križevačke krajiške pukovnije skupljati lišće, cvijeće i plodove "raznovrsnih tamošnjih hrastova i njihovih varieteta, opaziv pri tom odmah da bi to trebalo i botaničkim imenom označiti…". Zbirku stoga najprije šalje bečkom botaničaru dr. Theodoru Kotschyu, a preseljenjem u Zagreb Ljudevitu Vukotinoviću[3], koji se upravo tih godina bavio istraživanjem hrastova. Plod te suradnje je njihov zajednički rad *O hrastovih županije bjelovarske*, objavljen u XXII. knjizi *Radovi* JAZU-a. 1873. g. U znak priznanja svom suradniku Vukotinović je jednu formu hrasta lužnjaka"okitio" imenom *Quercus r. Ettinger* (Pišković 1998). Bogatu zbirku šumskog sjemena, koja je svojevremeno krasila bivši Šumarski muzej HŠD-a, također je prikupio naš slavljenik, a izložena je (zbirka žireva hrastova) na jubilarnoj mađarskoj gospodarskoj izložbi u Budimpešti 1896.g. Rezultate svojih šumarskih istraživanja Ettinger objavljuje u svojoj knjizi *Šumsko drveće i grmlje u Hrvatskoj i Slavoniji* 1890. g. za koju ga je HŠD nagradilo posebnom nagradom. Usko vezan suradnjom uz naše stručno i staleško glasilo, kao član Upravnog odbora inicira i objavljuje *Registar pisaca i članaka Šumarskog lista, organa Hrvatsko-slavonskog šumarskog društva,* kao prvu bibliografiju našeg glasila za razdoblje prvih 14 godina izlaženja (1877–1890). Dobro znajući što za šumara i šumu znači vrsni stručno potkovani lugar, 1897. izdaje svoj popularni *Katekizam za lugare i one koji se žele lugarskom izpitu podvrći,* svojevrsni lugarski priručnik s pomnim iskazom gradiva za ispit, a koje je djelce (obima 46 str.) doživjelo dva izdanja što "za naše inače još dosta žalosne šumsko-književne prilike, jur nješto znači".

LOVAČKI PRIRUČNIK IZ 1897. g. – The Hunters' Manual from 1897

Puna četiri desetljeća nakon izlaženja svog prvog djela na lovačku temu, knjige *Sriemsko-slavonsko-hrvatske divlje životinje, zvieri i ptice* (Zemun 1857), Josip Ettinger izdaje svog *Hrvatskog lovdžiju* s podnaslovom *Priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova.* Knjiga obima 286 stranica (s pet litografskih tablica) i malog džepnog formata izašla je potporom Hrvatsko-slavonskog šumarskog društva u nakladi Knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch) 1897. g. Kao neposredan povod izdanju *Lovdžije*, je donošenje *Zakona o lovu* iz 1893., poznatijeg kao Franzjozefov zakon, kojim su, kako to u uvodu knjige ističe autor, "udareni temelji racionalnom lovogojstvu", a kako se "zakon i znanost nadopunjuju", valjalo je "uputiti lovce, šumare i sve prijatelje lova u sve ono bez česa o pravom lovu ne može biti ni govora". Lučeći korisnu od štetne divljači, lovstvo definira kao "zvanje, kako da se divlje životinje, koje su lovu škodljive, na umjetni način umanje ili sasma iskoriene, nasuprot, korisnu

[2] Obedska bara, u davnoj prošlosti aktivno korito Save, danas "mrtvaja", locirana u Srijemu između Kupinova i Obreža na oko 2000 ha. Zbog guste vegetacije, osim u tzv. oknima, sve je manje ispunjena vodom. Jedno od takvih je Veliko jezero kog Obreža, a kod Kupinova veliko Gradsko okno. Od šumskog drveća prevladava Salix cinerea, zatim trska i drugo močvarno bilje. Povoljno stanište za gniježđenje ptica močvarica, posebno onih vrsta koje žive u kolonijama.

[3] Ljudevit Vukotinović (1813–1893), političar, književnik i prirodoslovac. Iako je kao pravnik velik dio svoga života proveo u politici (član banske konferencije, veliki župan križevački, zastupnik u hrvatskom Saboru), kao prirodoslovac posebno se bavio formama rodova hrastova i ruža.

divljač uzgajati i proti štetnim uplivom štititi, umjetno hvatati ili ubijati i što bolje moći istu uporabiti". Priručnik je podijeljen u šest glavnih poglavlja:I. O lovačkom nazivlju (19 str.), II. O prirodopisu lovnih životinja (101), III. O uzgoju divljači (11), IV. O zaštiti divljači (10), V. O lovu na divlje životinje, VI. Zakon o lovu s popratnim propisima (74). Najopširnije i najinteresantnije je, što je i razumljivo, poglavlje o biologiji divljači. Uz vanjski izgled i opis, način života, prehranu, razmnažanje, ponašanje i slično za gotovo svaku vrstu u knjizi se daje i njeno geografsko rasprostranjenje, a dijelom i brojnost i/ili trend. Posebnu vrijednost knjizi daje lovačko nazivlje, od kojih su neki termini i danas u uporabi ili bi ih trebalo uvesti umjesto nepotrebnih tuđica. (Frković 2008). Prigovor o ekološkoj neosviještenosti autora ne stoji, imajući na umu ne samo vrijeme kada je djelo nastalo, nego i činjenicu da će primjerice kod detaljnijeg razglabanja o tamanjenju "škodljive zvieradi" uporabom zatrovanih meka (čija je masovna primjena kojih pola stoljeća kasnije Hrvatsku gotovo lišila medvjeda, vukova, orlova), osuditi trovanje, jer se ovaj način lova "ne može smatrati pravim lovačkim zanatom" (Gajski 1994).

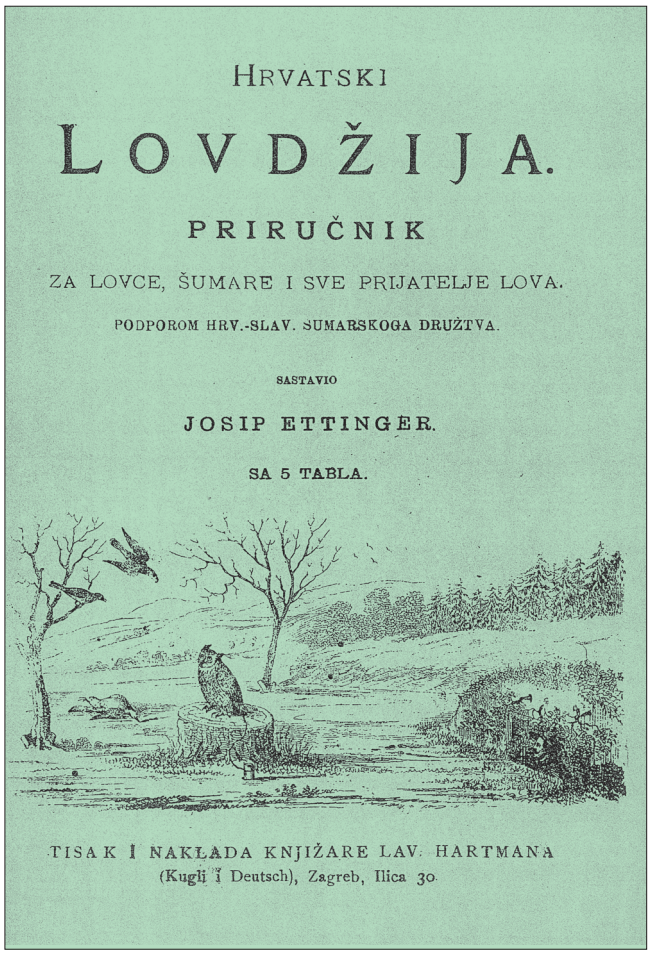
HRVATSKI

LOVDŽIJA.

PRIRUČNIK

ZA LOVCE, ŠUMARE I SVE PRIJATELJE LOVA.

PODPOROM HRV.-SLAV. SUMARSKOGA DRUŽTVA.

SASTAVIO

JOSIP ETTINGER.

SA 5 TABLA.

TISAK I NAKLADA KNJIŽARE LAV. HARTMANA
(Kugli i Deutsch), Zagreb, Ilica 30.

Slika 4. Priručnik "Hrvatski lovdžija" izišao je potporom Hrvatsko-slavonskog šumarskog društva 1897. g.

Figure 4 The manual "Hrvatski lovdžija" (The Croatian Hunter) was published with the support of the Croatian-Slavonian Forestry Association in 1897

ŠUMARSKO-LOVAČKI LEKSIKON – HRVATSKI PRVIJENAC
The First Croatian Lexicon of Forestry and Hunting

Posljednje i najopširnije djelo Josipa Ettingera je njegov *Šumarsko-lovački leksikon*, obima 440 str. izdan u Zagrebu 1898. g. u nakladi (i tisku) Knjižare Lav. Hartmana, čiju 110. obljetnicu izlaženja bilježimo ove godine. To je prvo tiskano djelo takve vrste u nas, u kojemu su obrađeni pojmovi vezani ne samo za uzgoj, čuvanje, uporabu i uređivanje šuma, nego i nazivi iz šumarsko-lovačke zoologije, šumskog katastra, tloznanstva, meteorologije, klimatologije, mineralogije, ihtiologije (Piškorić 1998). Kako to u uvodu ističe autor, leksikon je tako koncipiran da će u njemu korisnik naći odgovor "na svaku stvar koja zasijeca u šumarstvo i lovstvo". Evo primjerice odgovora na upit: Koje su vrste životinja (divljač), gdje i u kojoj "množini" obitavale na prostoru tadanje Hrvatske i Slavonije? Dok je na smjeni dvaju minulih stoljeća medvjed stanio "gornju Hrvatsku i planinske šume" ("a voze ga u menažeriji i za novac pokazuju"), dotle vuka ima "u svim našim šumama i ritovima, po gustoj šikari i livadama". Oba ova krupna predatora su se slobodno lovila, a za njihovu glavu isplaćivala taglia. Lovili su ih "na zasjedi kod strvine"…, "vuka s hajkom, a medvjeda s kopovima" (vrsta psa goniča, op. A. F.) ili "pogoncima", vuka "željezom kad mu se trag znade i otrovom, a medvjeda na brlogu sa izazivanjem". Jelena je u to vrijeme " u Hrvatskoj vidjeti riedko", a na velikoj mu je cijeni koža, dok mu rogovlje "dobro upotrebljavaju orudjari za raznovrsne umjetnine"! Divokoza je vrlo rijetka divljač, a tamo gdje je još ima "lov je na nju zabranjen". Ne čudi da divlju svinju i ne spominje, jer je očito nije bilo, imajući na umu patent Marije Terezije s kraja 19. st. po kojem se crna divljač smjela uzgajati i držati samo u ograđenim lovištima (Frković 2008). "Kićene srne" ima svuda po šumskim područjima. Od vrijednih krznašica vidra je u Ettingerovo vrijeme "prebivala posvud uz velike vode i ritove, gdje ima dosta ribe". Krzno se ovoj vodenoj kuni prodavalo po cijeni od 2–4 forinta! Dok se u suvremenim lovačkim udžbenicima divlji puran gotovo ne spominje, u leksikonu je opisan kao divljač "koja je u novije vrijeme unešena u više krajeva naše monarhije", posebno spominjući Gospoštiju Bisag i to "s dobrim uspjehom".

Kako je to naprijed istaknuto, Josip Ettinger surađivao je u *Šumarskom listu* i u još nekim domaćim i stranim listovima. Upada u oči da kao lovni stručnjak ne surađuje s *Lovačko-ribarskim vjesnikom*, tada glasilom

Hrvatskog društva za gojenje lova i ribarstva sa sjedištem u Zagrebu. Razloge "bojkota" Raić (1968) vidi u ne baš najboljoj kritici Ettingerove knjige *Hrvatski lovdžija* na stranicama tog lovačkog mjesečnika iz pera urednika Fran Ž. Kesterčaneka, čija je knjiga *Lovstvo* objavljena iste godine (1897), svega nekoliko mjeseci ranije. Ettinger mu nije ostao dužan objavivši u *Obzoru*, "žučno i neobjektivno", kritiku Kesterčanekove knjige, što je jasno rezultiralo trajnom netrpeljivošću i nesuradnjom ove dvojice šumarskih i lovačkih velikana onoga vremena, a zbog čega je najviše štete imalo samo lovstvo.

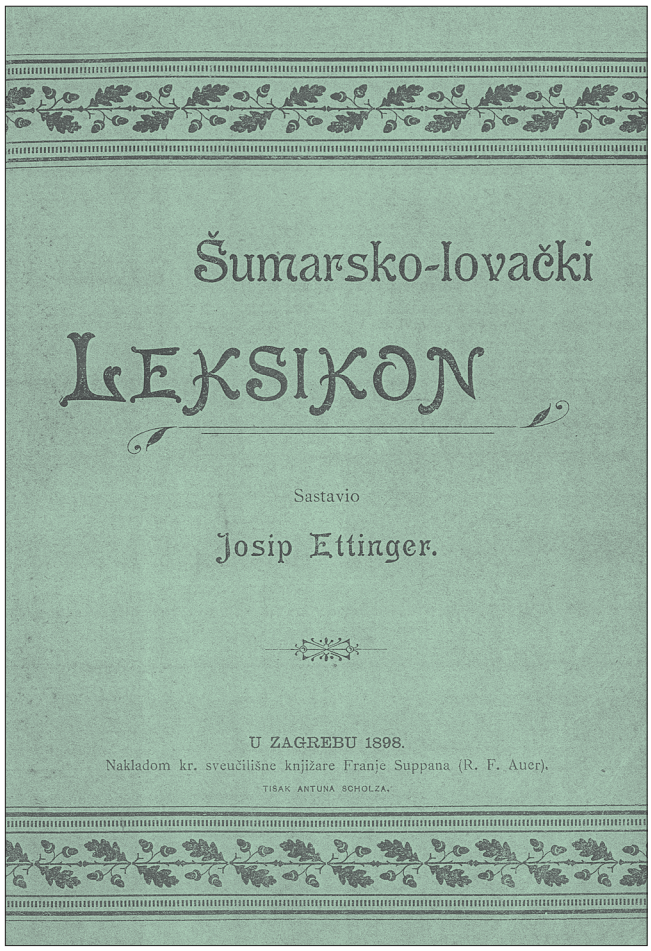

Slika 5. U Šumarsko-lovačkom leksikonu iz 1898. autor je pokušao dati odgovor "na svaku stvar koja zasijeca u šumarstvo i lovstvo"

Figure 5 In his Lexicon of Forestry and Hunting from 1898, the author attempted to provide the answer to "every single thing connected with forestry and hunting"

LITERATURA – References

Anon. (1886). O napretku zoologije kod nas. Šumarski list (10): 43.

Anon. (1996). Ettinger Josip. Hrvatski šumarski životopisni leksikon A–F, knjiga 1. Tutiz Leksika, Zagreb, str. 296–297.

Ettinger, J. (1883). Pregled drveća i grmlja od osobite vrsti koje rastu u perivoju Maksimir. Šumarski list (3).

Ettinger, J. (1888). Obedska bara kod Kupinova u Slavoniji, nekoč i sad. Glasnik Hrvatskog Naravoslovnog družtva 13.b

Fink, N. (1957). Stogodišnjica prve hrvatske zoološke knjige. Priroda XLIV(2):36–41.

Frković, A. (2008). Pisac hrvatskih šumara i lovaca. Sto godina od smrti Josipa Ettingera. Lovački vjesnik CXVII (1–2): 41.

Gajski, D. (1994). Carpent tua poma nepotis. Uvodnik reprint izdanju knjige Hrvatski lovdžija Hrvatskog lovačkog saveza Zagreb.

Hirc, M. (1908). Josip Ettinger. Narodne novine II (74): 161–162.

Kesterčanek, F. (1896). Odgovor na tzv. ocjenu knjige "Lovstvo" u Obzoru. Lovačko-ribarski viestnik V (11): 131–132.

Kesterčanek, F. (1898). Šumarsko-lovački leksikon Josipa Ettingera. Lovačko-ribarski viestnik VII (6) 75–76; VII (8): 97–100.

Kesterčanek, F. (1908). Josip Ettinger. Šumarski list (32):81–88.

Piškorić, O. (1998). Ettinger Josip. Hrvatski biografski leksikon 4 (E–Gm). Leksikografski zavod *Miroslav Krleža* Zagreb, str. 98–99.

Raić, L. (1963). Lovački vjesnik od osnutka 1892. do 1918. g. Lovački vjesnik LXXX (10): 223–225.

Raić, L. (1968). Jedno zaboravljeno djelo. Lovački vjesnik LXXVII (5): 107–110.

SUMMARY: On the occasion of the 100th anniversary of the death of Josip Ettinger (Nova Gradiška, 20 November 1801 – Zagreb, 4 February 1908), the article presents the life and work of this forestry expert and publicist, one the first Croatian zoologists, dendrologists and ornithologists. After completing the study of forestry in Mariabrunn, he spent most of his working life in Srijem and the Bjelovar-Križevci region, where he investigated the authentic flora and fauna of the area and collected material for the Country Zoological Museum in Zagreb and the dendrological collection of the Croatian-Slavonian Forestry Association. His special interest involved the bird world of Obedska Bara. His work "Der Syrmische Sumpf Obedska Bara und seine Vogelwelt" (Vienna 1857) attracted the interest of foreign and home ornithologists in this birds' reserve. In his first book from the field of game management, "Sriemsko-slavonsko-hrvatske divlje životine, zvieri i ptice" (The Srijem-Slavonian-Croatian Wild Animals, Beasts and Birds) he complemented the Latin names of the described animals with their Croatian equivalents. The JAZU (Yugoslav Academy of Sciences and Arts) published the work dealing with the forms of the genus Quercus, which he produced in cooperation with Ljudevit Vukotinovic. After his retirement in Zagreb, he became highly active in science and publishing. With the support of the Croatian-Slavonian Forestry Association, he published several books and manuals from the field of forestry and hunting. This article deals particularly with the following works: Hrvatski lovdžija (The Croatian Hunter), The Registry of Authors and Articles published in the Forestry Journal and the Croatian Forestry Lexicon.

K e y w o r d s : Josip Ettinger, Obedska Bara, ornithology, oaks in the Bjelovar County, common names of animals